

Rauman vanha rukoushuone, nykyinen Kulttuuritalo Poselli

Rauman kaupunki osti vanhan rukoushuoneen

Rauman kaupunki osti vuonna 1985 silloin satavuotiaan rukoushuonerakennuksen Suomen Luterilaiselta Evankeliumiyhdistykseltä, ja on nyt kunnostanut sen. Rakennuksen kahta salia tullaan käyttämään kokoontumistilana, ennen kaikkea kulttuuritilaisuuksien järjestämiseen. Pienemmässä salissa voidaan pitää myös näyttelyitä. Tilat on luovutettu kulttuurilautakunnan hallintaan.

Kunnostustyö rakennuksen ehdoilla

Rakennuksen vanhasta arvosta ja olemuksesta on pyritty pitämään kiinni käyttötarkoituksen muuttamisesta huolimatta. Kunnostuksessa säilytettiin ulkoasun lisäksi myös sisätilat miltei ennallaan. Vanhimman ja arvokkaimman huoneen nykyisen värityksen lähtökohtana ovat kuitenkin salin alkuperäiset värit.

Vanhin ja arvokkain huone, suuri juhlasali on maalattu samaan tapaan sini-vihreä-ruskeaksi kuin se alun perin on ollut käsitelty, väriasteikkoa tosin on tulevien käyttäjien toivomuksesta vaalennettu. Alkuperäinen katon väri on ollut helakan vaaleansininen ja seinien yläosan panelointi, parven kaide ja kannatin- pylväät olivat kahdella, melko tummalla harmaharman sinivihreän sävyllä maalatut siten, että pilasterit ja seinäpintaa jäsentävät listat olivat muuta seinää tummemmat. Seinien alaosan panelointi ja ovet olivat oodratut ja ne oodrattiin nyt entiseen malliin. Viimeiset viisikymmentä vuotta olivat katto ja seinien yläosa olleet vaaleanharmaat, ne oli maalattu rukoushuoneen 50-vuotisjuhliin vuonna 1935.

Jo muualle viedyt salin komeat, vanhat kattokruunut ja seinälampeetit onnistuttiin löytämään ja ostamaan. Kruunut ja salin etuosaan kuuluvat lampeetit sijoitettiin kunnostuksen jälkeen paikalleen. Alun perin kuului

rukoushuoneen saliin myös alttari, saarnatuoli ja kiinteät, puiset penkit. Kalustus oli jo aiemmin, rakennuksen jäätyä käytöstä, siirretty muualle ja penkit on nyt korvattu irtotuoleilla.

Salia kunnostettaessa haluttiin sen pystyttäjien arvomaailmaa kunnioittaa jättämällä näkyviin mm. ovien päällä olevat pienet ristit. Lisää ristejä voi, niin halutessaan, nähdä myös seinäpaneelien lista- jaossa. Salin alkuperäisestä käyttötarkoituksesta viestivät lisäksi korkeat kaari-ikkunat pitkän huoneen molemmilla sivuilla.

Pienempi sali ja siihen liittyvä puhvetti-keittiö ovat myös entisillä paikoillaan. Pienen salin ilme katon ruutujakoa myöten on säilytetty. Keittiön varustus on uusittu, mutta yhteys luukun kautta saliin toimii niin kuin ennenkin. Tarvittavat saniteetitilat on rakennettu eteisiin ja toisen eteisen yhteydessä olleeseen pieneen sivuhuoneeseen. Vanhat maalatut lautalattiat koko rakennuksessa on pidetty entisellään, eteisen seinien puolipaneelit ja naulakot ovat myös vanhoja.

Koko kunnostustyön kustannusarvio oli 1.260.000 mk. Museovirasto myönsi rakennuksen kunnostuksen yhteydessä suoritettaviin entistäviin toimenpiteisiin 20.000 markan avustuksen. Raha käytettiin laihialaisen Maalausliike Sakari Vuojolaisen suorittaman suuren salin seinäpaneelien ja ovien oodraukseen. Kunnostustyön suunnittelusta vastasi Rauman kaupungin rakennusviraston talon suunnitteluosasto arkkitehti Tapio Leppäsen johdolla ja työ toteutettiin suurimmaksi osaksi kaupungin rakennusviraston omin voimin.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen pelastaminen

Ennen rakennuksen kunnostusta ja kaupungille ostamista käytiin pitkä taistelu rappeutumaan jääneen rakennuksen pelastamiseksi. Rukoushuoneen omistaja, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ei enää vuosikymmeniin ollut huolehtinut rakennuksen kunnosta. Rauman seurakunta käytti rukoushuonetta vielä 1960-luvun alussa mm. rippikoulujen pitopaikkana, mutta seurakunnan virastotalon valmistuttua vuosikymmenen jälkipuoliskolla, ei rakennukselle enää ollut käyttöä. Se rappeutui vuosi vuodelta. Evankeliumiyhdistys oli jo 60-luvulla tiedustellut mahdollisuuksia rakennuksen purkamiseen ja korvaamiseen useampikerroksisella liiketalolla, johon yhdistykselle myös tulisi toimitiloja. Kun kävi selväksi, ettei pienellä tontilla tällaiselle hankkeelle ollut tilaa, raukesi asia ja rakennus jäi odottamaan kohtaloaan. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että rakennus tulisi säilyttää.

Kun Vanhan Rauman kaava 1981 hyväksyttiin, vilkastui keskustelu rukoushuoneen kohtalosta, olihan rakennus kaavassa merkitty säilytettäväksi. Suomen Luterilainen evankeliumiyhdistys haki rakennukselle purkulupaa. Asia eteni verkkaisesti, purkulupaa ei myönnetty, vaan rakennuksen omistaja sai kunnossapitomääräyksen. Kaupunki ei alkuun ollut kiinnostunut rakennuksesta, mutta esitti 1982 vaihtokauppaa; yhdistykselle tarjottiin tonttia muualta ja kaupunki olisi saanut rukoushuoneen. Yhdistys puolestaan piti kiinni uudisrakennussuunnitelmistaan. Jos rakennus välttämättä haluttiin säilyttää, yhdistys näki ainoaksi mahdollisuudeksi sen, että kaupunki lunastaisi kiinteistön.

Rakennus kiinnosti pelastusarmeijaa ja elävän musiikin harrastajia, mutta hinta oli liian korkea. kaupungin elimistä nuorisolautakunta ja musiikkilautakunta ilmaisivat kiinnostuksensa rakennuksen käytöstä. Aktiivisesti rukoushuoneen säilyttämisen puolesta toimineet yhdistykset mm. Vanha Rauma yhdistys ry muistivat kirjeellä sekä rakennuksen omistajaa että Rauman seurakuntaa ja vetosivat näiden vastuuseen rukoushuonerakennuksen edustaman perinteen vaalijoina. Luvattiin vaikka talkoapua rakennuksen kunnostamiseksi. Jos lääninoikeus hyväksyisi Evankeliumiyhdistyksen valituksen ja myöntäisi rakennuksen purkuun, aiottiin viimeisenä viivytyskeinona tehdä esitys rakennuksen suojelemisesta rakennussuojelulain nojalla. Rukoushuoneen entiseen käyttäjäkuntaan kuuluneiden vanhojen raumalaisten toimesta kerättiin useita satoja nimiä käsittänyt kansalaisadressi, joka luovutettiin Rauman seurakunnalle. Toivomuksena oli, että seurakunta hankkisi tilat itselleen ja kunnostaisi ne käyttöönsä. Allekirjoittajissa samoin kuin adressin luovuttamassa käyneiden ryhmässä oli niin vanhoja seurakuntalaisia kuin nuoria miljööaktivisteja. Seurakunta kuitenkin katsoi, ettei sillä ollut kiinnostusta rakennuksen käyttöön, eikä vanhan rukoushuoneen kohtalo kuulunut Rauman seurakunnan toimialaan. Ratkaisua odoteltaessa tyhjensi evankeliumiyhdistys rakennuksen irtaimistosta, ilkvallantekijät rikkoivat kaikki ikkunat ja maalasivat sisätilojen seiniin, kattoihin ja lattiaan iskulauseita spray-maalilla. Kaupunki sai levyttää ikkunat ja naulata ovet kiinni useampaan kertaan. Paikallinen lehdistö seurasi tarkasti kaikkia vaiheita ja otti kantaa rakennuksen puolesta. Myös yleisönosastokirjoittajista enin osa oli säilyttämisen kannalla.

Ratkaisu tilanteeseen löytyi, kun evankeliumiyhdistyksen rakennuksesta esittämä hintapyyntö oli pudonnut aikaisemmasta parista miljoonasta 600.000 markkaan. Kaupunki päätti ostaa vanhan rukoushuone-kiinteistön helmikuussa 1985. Kaupunki osoitti näin huomattavaa kulttuuritahtoa, ja sai samalla omistukseensa arvokkaan kiinteistön, josta kunnostuksen jälkeen tulisi hienot puitteet monenkaltaisten tilaisuuksien järjestämiseksi. Sata vuotta Rauman kaupunkikuvaan erottamattomasti kuulunut rakennus saisi edelleenkin palvella raumalaisia.

Rukoushuoneen rakentamiseen johtaneet vaiheet

Yksityiskodit olivat Suomen luterilaisen kirkon herätysliikkeiden varhaisista ajoista asti toimineet liikkeen kannattajien kokoontumispaikkoina. Viime vuosisadan puolivälin tienoilla alettiin kaupungeissa sisustaa erityisiä rukoushuoneita, aluksi vuokrahuoneistoihin. Raumalla evankelisen liikkeen käyttöön vuokrattiin ensimmäiset rukoushuonetilat Kalatorin varrelta, silloisesta kapteeni Enlundin talosta vuonna 1877. Vuotta myöhemmin pidetyssä kokouksessa oli kuitenkin liikkeen vähäisen kannatuksen vuoksi pohdittava mahdollista palaamista entiseen käytäntöön, kodeissa kokoontumiseen. Erillisistä rukoushuonetiloista ei kuitenkaan luovuttu, ja etevien saarnamiesten ansiosta alkoi tilaisuuksissa käydä yhä enemmän väkeä. Huoneisto kävi ahtaaksi. Vuonna 1883 vuokrattiin Kuninkaankadun varrelta, silloisesta kauppias Grönroosin talosta kahden huoneen huoneisto. Mutta uudetkin tilat osoittautuivat pian aivan liian pieniksi. Syntyi ajatus omasta talosta, jossa olisi mukava, tarpeeksi suuri kokoussali.

Rukoushuoneen historia ja aiemmat vaiheet liittyvät kiinteästi evankeelisen liikkeen vaiheisiin.

Rukoushuoneen rakentaminen

Huhtikuun 8. päivänä 1885 pidettiin kokous, jossa päätettiin rukoushuoneen rakentamisesta. Rakennus- toimikuntaan valittiin merkittäviä raumalaisia: kauppiaat E.W. Grönberg, Selim ja Ludvig Nordberg, tulli- päällysmies W. Nemlander, kelloseppä K.W. Hastell, leipurimestari J.A. Sjöblom ja räätälimestari K.G. Nyberg. Jo samassa kokouksessa tehtiin merkittäviä lahjoituksia rakennusrastoon ja listoilla päätettiin koota lisää varoja omassa seurakunnassa. Huhtikuun 29. päivänä päätivät kaupungin valtuusmiehet tontin lahjoittamisesta evankelis-luterilaista rukoushuonetta varten. Rakennustyöt edistyivät vauhdilla.

Jo lokakuun 6. päivänä samana vuonna voitiin rukoushuone juhlallisesti vihkiä tarkoitukseensa. Vihkimisen toimitti Rauman seurakunnan silloinen kirkkoherra, rovasti M. Ljungberg. Muutamaa vuotta rakennuksen pystyttämisen jälkeen, kun hirret olivat laskeutuneet, oli vielä edessä rukoushuoneen laudoittaminen sekä ulkoa että sisältä. Tämä työ annettiin vuonna 1893 rakennusmestari M. Isaks-sonin tehtäväksi. Vuorauksen oli suunnitellut turkulainen rakennusmestari August Helenius, jonka kynän jälki näkyi myös eräissä muissa ajankohdan vaativissa rakennushankkeissa, hän suunnitteli mm. Tarvonsaaren koulun, nykyisin kaupungintalona toimivan VPK:n talon, nahkatehtaan konttori- rakennuksen ja useita yksityisten kaupunkitalojen muutostöitä, mm. Marelan vuorauksen ja laajennuksen. Rukoushuone edustaa Raumalle tyypillistä purjelaivakauden loistoaikojen uusrenessanssiarkkitehtuuria. Rakennus on niin ulko- kuin sisäpuoleltakin sopusoinnussa tarkoituksensa kanssa. Tasavälinen pilasterijako, kaariaukkoiset ikkunat ja hillitty vuoraus antavat rukoushuoneelle sopusointuisen ja hartautta herättävän ilmeen.

Rakennuksen valmistuttua luovutti rakennustoimikunta kiinteistön varta vasten rukoushuoneen ylläpitoa varten perustetulle yhdistykselle, Rauman Luterilaiselle Rukoushuoneyhdistykselle. Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana oli Rauman kirkkoherra, rovasti Wilhelm Kaitila.

Laajennustarpeita ja niiden toteuttaminen

Rukoushuoneen käyttö oli alusta asti vilkasta. Paitsi seuroja, alettiin pitää myös tilaisuuksia, jotka tarjosivat mahdollisuuden vapaaseen yhdessäoloon. Alkuperäisiä rakennussuunnitelmia tehtäessä ei oltu osattu aavistaa, että rukoushuoneella tarvittaisiin ison salin lisäksi myös tarjoilu- ja ompeluseurahuoneita. Asiaa pohdittiin ensimmäisen kerran jo vuosikokouksessa 1899 ja sen jälkeen lisätilojen tarve oli esillä useaan otteeseen. Tutkittiin mahdollisuuksia rakennuksen laajentamiseksi, mutta tontilla ei ollut tilaa, mietittiin parven muuttamista ompeluseurahuoneeksi, mutta rakennusjärjestys ei sallinut sitä. Lopulta vuonna 1921 käännyttiin kaupunginvaltuuston puoleen lisätonttimaan saamiseksi, ja 22.12.1921 myönsikin valtuusto rukoushuoneyhdistykselle tontin ilmaiseksi.

Laajennussuunnitelman teki rakennusmestari M. Isakson vuonna 1924 korvauksetta. Keräyksiin saatiin kokoon pääosa toteuttamiseen tarvittavista varoista, lisäksi otettiin lainaa. Rukoushuoneen 40- vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä vuonna 1925 vietettiin samalla laajennusosan vihkiäisiä. Rukoushuonehankkeen puuhamiehiin alusta asti kuulunut kirjakauppias Ludvig Nordberg ei salannut tyytyväisyyttään kirjoittaessaan rukoushuoneyhdistyksen 40-vuotisjuhlajulkaisussa: ”Evankelinen kansa Raumalla näkee nyt, vähävaraisuudesta huolimatta, oloihimme nähden suurenmoisen rakennussuunnitelmansa toteutuneena, suurenmoisen sanon, sillä ei löydy paikkakunnaltamme, kirkkoa lukuun ottamatta, suurempaa kokoushuoneistoa; mutta se onkin siihen uhrannut paljon aikaa ja kaikki liikenevät varansa”.

Rukoushuone siirtyy Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen haltuun

Muuallakin maassa oli kehitys evankelisen liikkeen piirissä aluksi samantapaista kuin Raumalla. Yksityisten kodeista oli siirrytty kokoontumaan vuokratuissa huonetiloissa ja vähitellen rakennettu omia rukous- huonekiinteistöjä paikallisoin voimin. Keskusjärjestö, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, kiinnostui rukoushuonekiinteöstä sen jälkeen, kun liikkeen sisäisten ristiriitojen seurauksena oli paikallisessa omistuksessa olevia rukoushuonerakennuksia menetetty sellaisille ryhmille, joiden uskonnollinen katsomus poikkesi pystyttäjien vakaumuksesta.

Tanskan evankelisen liikkeen mallin mukaan otettiin periaatteeksi se, että rukoushuonekiinteistöt pyrittiin saamaan keskusjärjestön haltuun. Tämä ennen kaikkea, jotta varmistettaisiin rakennusten säilyminen oikeissa käsissä ja alkuperäisiä katsomuksia palvelemissa. Uusi rukoushuoneperiaate hyväksyttiin vuonna 1902. Sen mukaan Evankeliumiyhdistyksen ystävien oli omalla paikkakunnallaan pantava rukoushuoneen rakentamisasia vireille, koottava tarvittavat varat, sitouduttava hoitamaan niitä, pystytettävä rukoushuone ja vihdoin luovutettava se Evankeliumiyhdistykselle. Yhdistys puolestaan otti vastaan rukoushuonekiinteistön vasta sen jälkeen, kun sen talous oli vakiinnutettu. Sitten omistusoikeus oli laillisesti vahvistettava. Mutta tämän jälkeenkin paikkakunnalla olevat yhdistyksen kannattajat vastasivat rukous- huoneen hoitamisesta, muodostivat hoitoa varten johtokunnan ja vastasivat kaikista kuluista.

Tämän periaatteen mukaan rakennettiin rukoushuoneita 1900-luvun alussa useille paikkakunnille, kaupunkien lisäksi myös maaseudulle. Vuoteen 1917 mennessä oli keskusjärjestön omistuksessa 62 rukoushuonetta. Lisäksi Evankeliumiyhdistyksen paikallisten osastojen omistuksessa oli 11 rukoushuonetta, joista Rauman rukoushuone oli yksi.

Vuonna 1934 Rauman Luterilainen Rukoushuoneyhdistys lopulta kuitenkin luovutti Rauman rukoushuoneen Suomen Luterilaiselle Evankeliumiyhdistykselle. Monet raumalaiset muistavat tänään, että luovuttamispäätös syntyi ilman, että kaikki liikkeen kannattajat olivat asiasta täysin selvillä. Rakennuksen luovuttamista on jälkikäteen pahoiteltu ja pidetty menetyksenä. Rukoushuonetta ei raumalaisten piirissä enää tunnettu samalla tavalla omaksi, kun sen varsinainen omistaja oli kaukana Helsingissä. Tilaisuuksia rakennuksessa kuitenkin järjestettiin vielä viime vuosikymmenelle asti.

Rukoushuoneet yhteisenä kulttuuriomaisuutena

Tilanne monella paikkakunnalla on tällä hetkellä sama kuin Raumalla vuosikymmenen alussa. Niin evankelisen liikkeen kuin muiden rukoushuoneita rakentaneiden liikkeiden kannatus ja toimintamuodot ovat vuosikymmenien kuluessa muuttuneet ja tiloja pidetään sopimattomina. Rukoushuoneet seisovat tyhjinä, niitä ei hoideta eikä niiden kunnostukseen uhrata varoja. Paikkakunnilla, vaikkei ehkä suoranaisesti herätysliikkeen piirissä, olisi halua niin rakennusten säilyttämiseen kuin kunnostukseenkin, mutta pääkaupungista toimivat keskusjärjestöt kaavailevat kylmästi rakennusten purkamista toivoen ehkä suurtakin taloudellista hyötyä hyvällä paikalla keskustassa sijaitsevista tonteista. Liikkeiden hallintoelimissä ei ole ilmeisesti ymmärretty, että rukoushuonerakennusten muodossa niillä on hallittavana kappale yhteistä suomalaista kulttuuriomaisuutta. Rukoushuoneet rakennuksina ovat usein rakennustaiteellisesti merkittäviä ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita. Niitä tulisi pitää suojelukohteina, ellei aivan siinä missä kirkkoja niin siinä missä muiden kansanliikkeiden, esimerkiksi nuorisoseurojen ja työväenyhdistysten taloja.

Monelta osin on rukoushuoneiden historia muutenkin rinnastettavissa muiden kansanliikkeiden rakennusten historiaan. Rukoushuoneet rakennettiin aikanaan palvelemaan sekä herätysliikkeiden sananjulistusta että muuta toimintaa. Niissä voitiin tehdä nuorisotyötä, harrastaa laulua, pitää ompeluseuroja ja ”vapaita iltamia”, kuten asia ilmaistiin. Vapaamuotoisella yhdessäololla voitiin luoda ja lujittaa keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta liikkeen kannattajien kesken. Lukuisten rukoushuoneiden syntyä ja niiden vilkasta käyttöä selittää osaltaan se, että rukoushuoneiden rakentamisen aikaan ei luterilaisella kirkolla ollut kirkkorakennusten lisäksi muita kokoontumistiloja ja muunkinlaiseen yhdessäoloon kuin Jumalanpalvelukset oli tarvetta. Herätysliikkeet olivat ensimmäisiä suurien kokoontumistilojen rakentajia paikkakunnilla. Myöhemmin pystyttivät työväenyhdistykset, nuorisoseurat ja muut järjestöt omia talojaan ja usein mainittiin uuden rakennuksen valmistuessa, että sen sali oli kirkon jälkeä suurin kokoontumistila kaupungissa.

Niin seurakuntien kuin yhteiskunnankin ylläpitämät kokoontumistilat ovat rukoushuoneiden ja seurantalosten vilkkaimman rakentamiskauden jälkeen huomattavasti lisääntyneet ja monipuolistuneet. Myös ihmisten elämäntavat ja harrastukset ovat muuttuneet. Ikääntyneet rakennukset ovat käyneet varustuksiltaan vanhanaikaisiksi, ne vaativat ylläpitoa ja korjausta, johon yhdistyksillä harvoin on yksin varaa. Työväen ja nuorisoseurantalosten korjaukseen ei ole vielä tehty tarpeeksi. Yksi kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus – Rauman vanha rukoushuone – on kuitenkin taas saatu pelastettua Rauman kaupungin ja kaupunkilaisten aktiivisen työn tuloksena.

Anna Nurmi-Nielsen, 1987